

זוגיות בחמש מערכות¹

ד"ר גתית שמעון

"אהבתו של סוכן בורסה טרוד"² - מערכה ראשונה: הצג

הארווי מאקסוול הוא תמונת מצב עדכנית של האדם המודרני. בשלוש מילים: הוא סוכן בורסה.

בארבע מילים: הוא סוכן בורסה עסוק. מאוד עסוק. יש לו מזכיר אישי, פיטש³ וקצרנית פרטית, מיס לסלי – אביזרים שימושיים לשירותו. שכן, למן הרגע שהתיישב ליד מכתבתו, לא היה הארווי עוד אדם, כי אם "מכונה חדישה, חזקה ומשומנת היטב – (ה)פועלת במלוא עוצמתה, בכל מהירותה, בדייקנות מוחלטת, מבלי להסס, תוך החלטות והוראות נכונות ודייקנות, (שהרי) זהו עולם הפיננסים ואין בו דריסת רגל לעולם האנושי, או לעולם הטבע"⁴.

המספר מבין את הארווי. הוא מצטט את אמירתו של וולט סקוט – "שווה שעה צפופה אחת של חיים מפוארים לעידן שלם ללא שם"⁵ - קודם שהוא מתאר את בריחת הדקות והשניות משעתו הדחוסה: המברקה פולטת את סרטיה בתקתוק רעשני, הטלפון לא חדל להשתעל, אנשים נדחפים אל המשרד – צועקים, קוראים, שליחים נכנסים ויוצאים, מביאים עוד ועוד מכתבים, מברקים, המולה ולחץ. מעל כולם מנצח מאקסוול המיומן, בקור רוח "בנוסח של רקדן בלאט" ו"בזריזות מובהקת של הארלקין"⁶.

אך עשייתו הבלתי פוסקת של סוכן הבורסה גובה את מחירה מהארווי בן האנוש: היא מביאה אותו להיאטם ולהתנתק רגשית ממצב העניינים בו הוא מצוי. כשהקצרנית, מיס לסלי, משתהה רגע ליד שולחנו, הוא נושא אליה מבט אדיש וחסר סבלנות ושואל בחדות האם נדרש לה איזה דבר. כשמגיעה מועמדת למשרת הקלדנית, הוא משלח אותה בזריזות לדרכה, על אף שביום האתמול הורה מפורשות לעוזרו לאייש במהירות את התפקיד. העולם,

¹ מבוסס על מודל "Six Stage Plot Structure" מאת מייקל האג (Michael Hauge).
² או. הנרי, "אהבתו של ברוקר טרוד" (תורגם בטעות כ – "אהבתו של סרסור טרוד"), החיים זה לא מה שאתה חושב, לדורי, תל אביב, 1989. במקור - The Romance of a Busy Broker. פורסם באסופת הסיפורים The Four Million –

³ Pitcher שפירושו "המגיש" (להלן, השחקן אשר מוסר את הכדור לחובט במשחק הבייסבול).
⁴ או. הנרי, "אהבתו של סרסור טרוד", החיים זה לא מה שאתה חושב, לדורי, תל אביב, 1989, עמ' 19.

⁵ במקור – "One crowded hour of glorious life is worth an age without a name". מתוך –

<http://www.classicreader.com/book/1746/1/>

⁶ או. הנרי, "אהבתו של סרסור טרוד", החיים זה לא מה שאתה חושב, לדורי, תל אביב, 1989, עמ' 18. ארלקין (ארלקינו) הוא מהדמויות הבולטות ביותר ב"קומדיה דל ארטה" (המאות ה – 16 – וה – 17), קומדיה סוערת שנבנתה על שלד קבוע של עלילה ותפקידים עם אלתור חי.

על אנשיו ואנושיותם, נדחק מפני הארווי מתוך לחץ העבודה ותובענותה, וכמעט שנעלם כליל תחת נטל המלאכה הבלתי פוסק.

אולם, למזלו של הארווי, המציאות (האנושית) מוצאת לעצמה דרכים מתוחכמות לפלס דרך לתודעתו: "... מבעד לחלון הפתוח חדר ניחוח תועה – או אולי אובד- ניחוח עדין, ערב, של פרחי לילך, אשר שיתק לרגע את תנועותיו של (סוכן הבורסה). שכן ניחוח זה היה שייך למיס לסלי; לה אישית; ולה בלבד. הניחוח החיה את דמותה בצורה מוחשית. עולם הפיננסים התכווץ לו לפתע לממדי נקודה... " בהחלטה של רגע מחליט הארווי לבקש את ידה של הקצרנית. הוא נחפץ אל שולחנה, מצהיר על אהבתו, שואל האם תינשא לו ומפציר בה להזדרז שכן "מניות ה'יונין פסיפיק' נמצאות בירידה"⁷.

תגובתה הנדהמת – נרגשת של מיס לסלי מגלה לקוראים את מה שנרמז בתחכום כבר בתחילת הסיפור: "העסקים שטפו את מוחך מכל וכל... כלום אינך זוכר כבר, הארווי? אמש, בשעה השמינית, נישאנו בכנסייה הקטנה שמעבר לפינה"⁸.

אכן. המולת החיים מושכת חזק בכיוון אחד, אך הטוב שבחיים מושך יותר בכיוון השני.

"תגליתו של דארטי"⁹ - מערכה שנייה: מצב חדש

" 'ג'ים הגדול' דארטי... שייך היה לגזע זה של בני אדם... חזקים, ערומים, מסתפקים בעצמם, כיתתיים, מכבדים את חוקי גזעם, רוחשים בוז סלחני לשבטים שכנים, סוגדים לאמות המידה של החברה... ל 'ג'ים הגדול' דארטי הייתה אישה, אך הוא לא נשא את תמונתה בסיכה על דש בגדו... תמיד ידע במעורפל, כי קיימת מרת דארטי. היה מקבל עליו ללא הכחשה את ההאשמה, כי האישה הקטנה, השקטה, המסודרת, הנוחה שמעברו השני של השולחן בביתו רעייתו היא. למעשה זכר היטב כי נשואים הם קרוב לארבע שנים"¹⁰.

ג'ים דארטי נמצא שלב אחד מעל הארווי מאקסוול: את העובדה שהוא נשוי, הוא לפחות מצליח לזכור. אך אין בכך כדי לרמוז שג'ים הגדול דארטי מניח לאשתו הקטנה, השקטה, המסודרת והנוחה לשבש את שגרת יומו הקפדנית המונה מפגשים עם חברים, משחקי קלפים עם חברים ובילויים עם חברים. כמובן שהוא אוכל את ארוחת הערב הטעימה

⁷ שם, עמ' 19.

⁸ שם.

⁹ או. הנרי, "תגליתו של דארטי", כתבי או. הנרי, כרמי את שות' בע"מ, תל אביב, 1957.

¹⁰ במקור - Dougherty's Eye Opener. פורסם באסופת הסיפורים – The Voice of the City. שם, עמ' 153 – 154.

המוגשת לו מדי יום בשעה שבע בדיוק, מאת זו שנמצאת שם, בדרכה השקטה, המסודרת והנוחה, אך מעבר לכך עולמו לא מרבה לפגוש בעולמה.

והנה, יום אחד, קמה אותה אישה ומחליטה לבקש מבעלה שיסעד עמה, בפומבי וברשמי, ארוחת ערב. שלוש שנים חלפו מאז יצאו בצוותא מדלת הבית, ועדיין בקשתה הינה הפתעה גמורה עבור ג'ים הגדול, אך הוא נענה. בהגיע יום המחרת והשעה הנקובה, "ירדה במדרגות האבן... (אישה) לבושה שמלת ערב עשויה מבד ששזרוהו בוודאי עכבישים ומצבע שהעניקו לו שמי בין הערבים. מעיל קל, רב כנפות בלתי נחוצות להפליא וסרטים חסרי ערך למופת, היה גולש על כתפיה... 'ג'ים הגדול' דוארטי היה מודאג. הרי לצידו בריה שאיננו מכיר... במידת מה הזכירה לו את דליה קולן שנשא לאישה לפני ארבע שנים. בצנעה ובכבוד מה התנהל לימינה"¹¹.

בשונה משמו, לג'ים הגדול לא היו תכוננים גדולים לערב הביילוי המשותף עם אשתו. יתר על כן, הוא העדיף להסתיר עובדה זו, לרבות את רעייתו, מעין רואים ובפרט מעיניהם הרואות של חבריו. לא מן הראוי להתלונן או לחשוף את עובדת היותו בעל ואיש, שהרי "חיי נישואין חולשה היא ואין הקריביים רואים אותה בעין יפה"¹². אולם דחף תכנונו הראשוני נמוג אל מול חזותה המופלאה של רעייתו החוקית. מראה המצודד כנראה שבלבל עליו את דעתו: לא זו בלבד שלא הוליכה למסעדה נידחת אלא שאף בחר להציגה בגאון ובצעדת ריש גלי ברחוב ובמסעדה המתמחה בבישול איטי במיוחד.

"רעייתו של ג'ים הגדול הזמינה את מאכליה. הוא הביט בה ביראת כבוד. הגיבורה הזכירה פטריות; ואילו ג'ים לא שיער, כי יודעת היא פטריות מה הן. מרשימת היינות ציינה סוג מתאים ורצוי. עכשיו הביט בה בשמץ הערצה. נוהרת הייתה בהתרגשותה התמימה של אישה המפעילה את תכונותיה החברתיות. היא דיברה אליו על אודות מאה עניינים בהתלהבות ובהנאה. ובהמשך הסעודה, עלה בלחיי החיוורות מחיי בית, סומק עדין. 'ג'ים הגדול' הביט סביבו בחדר וראה, כי אף אחת מן הנשים היושבות בו אינה מצטיינת בקסם כשלה. ואחר חשב על שלוש השנים שבהן נשאה את מאסרה בלי תלונה, וסומק כלימה הציפו, שכן משחק הוגן – היה סעיף חשוב באמנותו"¹³.

לא רק את ג'ים הגדול הקסימה דליה המחודשת. ברשתה נפל גם פטריק קוריגן, טיפוס הידוע בחלקלקותו בענייני נשים וכיבושן (או כיבושן ונטישתן, אם לדייק), וחבורה שלמה של מכריו

¹¹ שם, עמ' 154 – 155.

¹² שם, עמ' 155.

¹³ שם, עמ' 155 – 156.

הנודעים של ג'ים. אך על ג'ים פעל קסמה של דליה באופן מיוחד: הוא גרם לו להשתתק. המילים שנעתקו מפיו ניתקו אותו מכלל ההתרחשויות העליזות שלפניו והביאוהו להתבונן בעיניים חדשות בזו אשר לא ידע כי הינה מסוגלת להיות כל מה שמתגלה היא להיות כעת. בחריפות מענה, בשנינות לשון ובנשיות מכשפת מוכיחה דליה לג'ים כי מבטו במשך ארבע השנים האחרונות היה מופנה לכיוון הלא נכון. אך לא עוד.

"בפתח ביתם עמדה דליה. עונג היציאה נשקף רכות מפניה. לא יכלה לקוות לחברתו של ג'ים בערבים, אך תהילתו של ערב זה תקל את שעות הבדידות במשך זמן רב. "תודה על שלקחתני, ג'ים," אמרה בהכרת טובה, "כעת תלך בחזרה אל זלצר, כמובן." "שילך זלצר ל – " אמר ג'ים הגדול בהדגשה. "ול – פט קוריגן! מה הוא חושב, שאין לי עיניים?" הדלת ננעלה מאחורי שניהם"¹⁴.

"המרובעים של משקה ויסקי"¹⁵ - מערכה שלישית: התקדמות

עיוות התפיסה השגויה, מן הראוי שיתחלק בצורה מאוזנת בין גברים לנשים, כפי שנעשה אצל בוב וג'סי באביט, המחלקים ביניהם יפה את נטל האשמה. בוב וג'סי הכירו ביולי קיצי אחד ונישאו למחרת ספטמבר. בתקופת היכרותם הזוהרת הם נהגו לדקלם את חרוזיהם האהובים משירי המשורר הפרסי עומר כיאם, כשהם אוחזים ידיים ומביטים זה בזה באמונה החוגגת את האהבה ואת שמחת החיים.

משהגיעו לניו יורק, הניחו בוב וג'סי לעצמם להישבות בקסמיה המשכרים של בוהמיה ולארגן את חייהם סביב משקאות אלכוהוליים ונגזרותיהם. עשיית המעשה הנכון חברתית הפכה לעיקר וג'סי החלה לתרגל את השתייה, העישון והריהוט הבוהמינים, בעוד בוב למד כיצד למקם את רגליו על המסילה הנמוכה סביב דלפק הבר מדי יום ביומו, למשך שעת שתייה רצינית, קודם שחזר הביתה.

והנה, באותה תפנית אשר שינתה את חייהם של ג'ים ודליה דוארטי, נכנס בוב אל הבר האהוב עליו בדיוק בזמן לשמוע את תיאור מראה שכרותו המלבב מליל אמש. בוב ניגש אל מראת הבר ולראשונה מגלה את האמת: לא שעשוע ולא בוהמיה. כך נראה ומתנהג אדם מכור לטיפה המרה.

באותו רגע מחליט בוב להפסיק להיות מכור שכזה.

---

¹⁴ שם, עמ' 156.

הוא חוזר הביתה, שקט ובלתי שיכור, שלא כהרגלו. התנהגותו הבלתי שגרתית מבהילה את ג'סי. על אף שלא אהבה את השתוללותו השתיינית, למדה להשלים איתה במרוצת הזמן ובעיקר – לקבלה כחלק מאווירת בוהמיה; אולי אין היא מסבה הנאה גדולה, אך כך הם פני הדברים וכך עליהם להמשיך ולהתנהל. כעת, דווקא המתינות מערערת את שלוותה. איש לא הודיע לה על השינוי הפתאומי והיא מרגישה כעושה ומבולבלת, כמי שהושלכה אל מחוץ לעניין ובעיקר אל מחוץ לעולמו של בעלה:

"היא נטלה ספר והתיישרה בכיסא הנדנדה הקטן שלה... מצידו השני של השולחן. אף לא אחד מהם דיבר במשך חצי שעה. ואז הניח בוב את העיתון מידו והתרומם עם מבט מוזר וסתום על פניו, והלך אל מאחורי כיסאה ורכן אל כתפיה, נוטל את ידיה בידי, וקירב את פניו לשלה. ברגע אחד נעלמו מג'סי קירות רשתות הדייג של החדר, והיא ראתה את הגבעות והפלגים הקטנים של מחוז סאליבן. בוב חש את ידיה רועדות בין ידיו כשהתחיל לדקלם את החרוזים מתוך כיאם הישן:

"בואו, מילאו את הספל, ובאש האביב
יושלך לבוש החורף של החרטה
לציפור הזמן יש אך דרך קטנה
לעוף – והבט! הציפור כבר במעופה!"

ואז הוא הלך אל השולחן ומזג משקה סמיך של וויסקי לתוך כוס. אך ברגע זה מצאה רוח הרים איכשהו את דרכה פנימה ופיזרה את ערפל בוהמיה המזויפת. ג'סי זינקה ובתנועת יד חלקה ופראית השליכה את הבקבוק והכוסות, מתרסקים אל הרצפה. המשכה של אותה תנועה כרך את זרועה סביב צווארו של בוב, שם פגשה הזרוע את חברתה ונצמדה אליה בהידוק¹⁶.

---

¹⁵ במקור - The Rubaiyat of a Scotch Highball. פורסם באסופת הסיפורים – The Trimmed Lamp.
¹⁶ תרגום שלי. במקור –

"She took up a book and sat in her little willow rocker on the other side of the table. Neither of them spoke for half an hour. And then Bob laid down his paper and got up with a strange, absent look on his face and went behind her chair and reached over her shoulders, taking her hands in his, and laid his face close to hers. In a moment to Jessie the walls of the seine-hung room vanished, and she saw the Sullivan County hills and rills. Bob felt her hands quiver in his as he began the Omar:

"Come, fill the Cup, and in the Fire of Spring
The Winter Garment of Repentance fling:
The Bird of Time has but a little way
To fly—and Lo! the Bird is on the Wing!"

And then he walked to the table and poured a stiff drink of Scotch into a glass. But in that moment a mountain breeze had somehow found its way in and blown away the mist of the

החוט המקשר שליבה את אהבתם של ג'סי ובוב – שיריו של עומר כיאם – חוזר להתלפף סביב יחסיהם בהווה, עם התובנה האירונית כי שירים אלו היו, בין היתר, מסה פילוסופית נגד שתיית אלכוהול לשוכרה¹⁷. עובדה זו נתמכת גם באזכור שורה משירו המפורסם של ג'רמיה רנקין¹⁸, שהיה ממתנגדי העבדות וראש תנועת המתיונות החברתית שהטיפה לשימוש מופחת במשקאות אלכוהוליים¹⁹.

"גולה מבוהמיה"²⁰ - מערכה רביעית: סיבוכים וסיכון גבוה

גורלה של מדורה מרטין נגזר מראש. לא היה זה חיזיון או כושר נבואי אשר חרץ את דינה לזכות או לשבט, כי אם מעשה פשוט ותמים להפליא: מדורה עברה להתגורר בניו יורק. לשם כך עזבה את כפרה הפסטורלי, הפרוש למרגלות הרים ירוקים, שכרה חדר זול והחלה ללמוד

---

false Bohemia. Jessie leaped and with one fierce sweep of her hand sent the bottle and glasses crashing to the floor. The same motion of her arm carried it around Bob's neck, where it met its mate and fastened tight", O. Henry, *The Rubaiyat of a Scotch Highball*, http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/209/

¹⁷ תרגומו של אדוארד פיצג'רלד (1859) ריכך במעט את הניהיליזם של כיאם ואת עיסוקו המוקדם במוסר וארעיותו של העולם. אפילו שאלות בדבר עמדתו של כיאם בעד או נגד שתיית אלכוהול קיבלו מקום נרחב יותר בתרגום זה, משהיה ניכר מלכתחילה, בתרגומים אחרים.

¹⁸ Jeremiah Rankin, 1828 – 1904, ושירו - Babie:

Nae shoon to hide her tiny taes,
Nae stockin' on her feet;
Her supple ankles white as snaw,
Or early blossoms sweet.

Her simple dress o' sprinkled pink,
Her double, dimplit chin,
Her puckered lips, an' baummy mou',
With na ane tooth within.

Her een sae like her mither's een,
Twa gentle, liquid things;
Her face is like an angel's face, -
We're glad she has nae wings.

She is the buddin' of our luv,
A giftie God gied us:
We maun na luv the gift owre weel,
'Twad be nae blessin' thus.

We still maun luv the Giver mair,
An' see Him in the given;
An' sae she'll lead us up to Him,
Our babie straight frae Heaven.

ההדגשות שלי.

¹⁹ הן באמצעות ביקורת על שימוש מוגזם באלכוהול, קידום התנזרות מוחלטת – פכחנות ולחץ על הממשלה לחקיקת חוקים אנטי אלכוהוליים.

²⁰ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957.

במקור - Extradited From Bohemia. פורסם באסופת הסיפורים – The Voice of the City.

ציור – שני שיעורים בשבוע – אצל פרופסור אנג'ליני אחד, שלא היה אלה ספר גרוע עם השכלה גרועה של רקדן.

לא המספר, לא תושבי הכפר הרמוני ואפילו לא אזרחיה העירוניים של ניו יורק – אף לא אחד מהם תמך במעברה של העלמה היפיפייה אל העיר. אך בעוד בני האדם מפנים את חצי ביקורתם אל הגורם האנושי – להלן, מדורה מרטין וטעותה ("בהרמוני אמרו, כאשר יצאה לבדה אל העיר הרעה ללמוד אמנות, כי נערה מטורפת, נמהרת, וקשת עורף היא"²¹) – הרי שהמספר היודע כל תולה את ביקורתו במציאות מורכבת בהרבה ממעשיה הנמהרים. המספר תולה את האשמה בחזותה המתעתעת והשקרית של בוהמיה:

"המחזה העגום ביותר בניו יורק – מלבד נימוסיו של הקהל בשעת דחק התנועה – הוא המצעד הקודר של חיל הבינוניות חסר התקווה. האמנות פה איננה אלילה טובת לב, כי אם מכשפה ההופכת את מאהביה לחתולים וחתולות מייללים, הצובאים על פתחי מעונה ומעלימים עיניהם מן הלבנים וכפות הנעלים שמיידים בהם המבקרים. אחדים מאתנו מתגנבים בחזרה לכפרי מולדתנו אל פירורי "אמרתי לך מראש"; אך רוב רובנו מעדיף להישאר בחצר מקדש גברתנו, ולחטוף את השיירים הנופלים משולחנה האלוהי. אבל אחדים מאתנו נלאים לבסוף מן השירות העקר. ואז פתוחות שתי דרכים לפנינו. יכולים אנו להשיג עבודה בנהיגת עגלת מכולת, או להיבלע במערבולת של בוהמיה. הדרך האחרונה טובה בעינינו; אבל, למעשה, מצליחה הראשונה יותר; שכן כאשר נותן לנו החנווני את שכרנו, יכולים אנו לשכור תלבושת ערב ו – כדרך המימרה הקולעת – להריץ את בוהמיה. מיס מדורה בחרה במערבולת, ובכך סיפקה לנו את סיפורנו הקטן"²².

בוהמיה, שהובילה את בוב לשכרות ואת ג'סי לטיפשות, מובילה את מדורה מרטין לאובדן עצמי. ניסיונותיה בתחום האומנות ומעברה לעיר לא צלחו כלל, אך לא הגשם, המחסור הכספי או הדחייה הגורפת של ציוריה הם שהבהירו לה זאת, כי אם דווקא ארוחת ערב במסעדה נחשבת למדי, "קפה טרנס"²³, בלב ליבה של בוהמיה. בוהמיה, שאינה מקום כי אם מצב תודעתי של פטפטת עצמית מלאת חשיבות. ערב רב של מבטי בסיליק²⁴, בועות מים, השראות גאוניות ופשיטת יד של מקבצי נדבות. הכול נראה כדבר האמיתי, אך מתגלה עד

²¹ שם, עמ' 238.

²² שם.

²³ שם בית הקפה - Cafe Terence - נושא בזיקה לפובליוס טרנטיוס אפר (Publius Terentius Afer), מחזאי קומי ברפובליקה הרומית, שעבד במסגרת "החוג הסקיפיוני" – חצר תרבותית שבה התרכזו משוררים, פילוסופים והיסטוריונים.

²⁴ Basilisk: זוחל אגדי הנחשב למלך הנחשים ובעל הכוח להמית במבט אחד. סימן הכתר הלבן על ראשו העניק לו את שמו. המיתולוגיה מספרת כי הבסיליק בוקע מביצת תרנגולת, שנחש דגר עליה ושרק קריאת התרנגול יכולה להורגו. סיפורי ימי הביניים מציגים אותו כהכלאה בין נחש ותרנגול ואגדות מאוחרות יותר מקנות לו מימדי ענק כשל דרקון יורק אש וקול ממית.

מהרה כזיוף עלוב ותו לאו: אנשים מגבבים מילים גבוהות כדי להתנוכח בלהט על נושאים טפלים ומציעים את מרכולתם הרעיונית על כל נושא ועניין, עם או בעיקר בלי ידיעה מוצקה. בבוהמיה, כאשר כל אזרח פשוט נהיה פרופסור וכל מלצר הופך מלומד, גם היין המוגש בשעת הארוחה נראה רותח, אך כששותים ממנו מגלים כי הינו קר.

"מדורה ישבה בהתפשטות הגשמיות. מוסיקה – מוסיקה פראית, משכרת, בביצוע טרובדורים הישר מחדר מרתף אחורי באליזיום²⁵ – הרקידה את הגיגיה. הנה לפני עולם אשר מעודו לא חדר אליו דמיונה הנלהב ביותר²⁶. בעוד שלותם החיצונית של הרים ירוקים פרושים עליה, ישבה ונשמתה בוערת בקרבה באש אנדלוסיה"²⁷.

מתוך תחושת מצוקה איומה של חוסר אונים, מחליטה מדורה שלא להיאבק: "נלכדתי ברשתות התרמית של עולם רשע זה," היא כותבת לאהובה הוסקינס, שנשאר מאחור. "שקעתי בכל תהומות האוון הנוצץ. לשווא תנסה להפר את החלטתי. אי אפשר לעלות עוד מתוך התהומות אליהם ירדתי... אבדתי לעולמי עד במבוך היפה, אך האכזר, של בוהמיה הנוראה"²⁸.

מתמסרת לתפקידה הטרגי החדש, מחליטה מדורה לעצב את חייה במחווה לחייהן הסוערים של הנסיכה המלכותית מרי, בתו של ג'ורג' החמישי²⁹, ושלוש הקורטיזאנות - קמיל, גיבורת "הגברת עם הקמליות"³⁰, לולה מונטז - "הרקדנית הספרדייה" שהייתה פילגשו של לודוויג הראשון, מלך בוואריה³¹, וזאזא, גיבורת המחזה הנושא את שמה³².

---

²⁵ אליזיום (או אליסיום – Elysuim): תפיסה של החיים אחרי החיים, יקום נפרד מהאדס שאליו נכנסו בעיקר קרוביהם בני התמותה של האלים היוונים וגיבורים אחרים, לרבות הצדיקים והמוסריים, כדי לחיות חיים מבורכים ומאושרים. לפי ה"אודיסיאה" להומרוס, שדות האליסיום נפרשו בקצהו המערבי של העולם, מערב לאוקיינוסים. האליסיון מוזכר גם במחזותיו של שיקספיר ("הלילה השניים עשר"), ב"קומדיה האלוהית" של דנטה וב"אודת השמחה" של שילר.
²⁶ במקור כותב המספר –

Here was a world never before penetrated by her warmest imagination or any of the lines controlled by Harriman" O. Henry, *Extradited from Bohemi*, http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/253/

אדוארד הנרי הרמן (1848 – 1909) היה מבעלי יוניון פסיפיק – חברת הרכבות הגדולה והוותיקה ביותר בארצות הברית, המקיפה את רוב מדינות המערב והמרכז. מניות ה"יוניון פסיפיק מאזכרות כאמור גם בסיפור "אהבתו של סוכן בורסה טרוד" – ראו הערה 7.

²⁷ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957, עמ' 240.

²⁸ שם, עמ' 241.

²⁹ Mary, Princess Royal and Countess of Harewood (1897 – 1965).

³⁰ בצרפתית - La Dame aux camellias. ספרו המפורסם של אלכסנדר דיומא הבן. התפרסם ב – 1848.

³¹ Lola Montez, 1861 – 1821. זהו שם הבמה של Eliza Rosanna Gilbert, Countess of Landsfeld, רקדנית אירית במוצאה, שהשתמשה בהשפעתה לכונן תקנות חברתיות וליברליות. במהלך חייה היא התיישבה בפריס, שם התקבלה בקרב החברה הבוהמיינית הספרותית, שעליה נימנו גם אלכסנדר דיומא האב. בשנת 1846 הגיעה למינכן, בירת בוואריה, שם הפכה פילגשו של המלך לודוויג הראשון. יחסיהם העיבו רבות על האהדה הציבורית לה זה לודוויג קודם שפגש בה, שכן העם הגרמני לא ראה בעין יפה את דמותה הססגונית של לולה. הזיקה לסיפורם של לודוויג ולולה נרמזת לגבי מדורה עצמה, שעה שהיא מוצאת בכתב עת את

למזלה של דורה, הוסקינס אינו מבין את כניעתה הנאצלת בפני כוחותיה השקריים של העיר והוא מגיע מיד (כעבור שלושה ימים) "לחלצה" ולהחזירה הביתה.

"הגולה מבוהמיה" הינו סיפור מתוחכם בהרבה מכפי שהוא נקרא לכאורה; המספר מעשיר את היצירה באזכורים ליוצרים וציירים כדוגמת אנתוני ואן דייק³³ והציירים הצרפתיים הנטורליסטים ז'אן לאום ז'רום³⁴ וז'ול בסטיין לה פז³⁵. פז', שהציג את חיי הכפריים באור טהור, נקי וחרוץ, הטביע את חותמו לראשונה בשנת 1874 עם ציורו "שיר האביב – לימוד של חיי הכפר". הציור הציג את דמותה של ילדה כפרית היושבת על גבעה וצופה מטה על כפר, בדומה מאוד לדמותה הבדיונית של מדורה מרטין, שמוצאה – כפי שמדגיש המספר שוב ושוב – "מסביבות כפר הרמוני, לרגלי ההרים הירוקים"³⁶. בכך עוזר המספר לחדד את חשיבות מוצאה והווייתיה של מדורה כבת כפר ואת אי התאמתה לחיי בוהמיה הסוערת, הרוחשת במהומה על לא מהומה.

זאת ועוד: כאשר מבקש פרופסור אנג'ליני לשבח את פעלה האומנותי של מדורה, הוא משווה אותה לרוזה בונהר³⁷, הציירת המפורסמת ביותר במאה ה – 19. בונהר, שהייתה גם פסלת, השתייכה לזרם הריאליסטי ונודעה בחיבתה לציורי בעלי חיים. שניים מציוריה המפורסמים ביותר עסקו בחיות – "חריש בנוורנה"³⁸ שהציג קבוצת שוורים ואיכרים החורשים שדה בצוותא על רקע נוף פסטורלי עצום ו"יריד סוסים"³⁹. רמז לזיקה שבין בונהר למדורה נרמז גם בסיפור עצמו, עת רוכנת מרטין אל חברתה לשולחן המסעדה, מיס אליס, ולוחשת באוזנה, זוהרת: "אילו הייתי בבית... הייתי מראה לך את העגל הקטן החמוד ביותר בעולם"⁴⁰.

תמונתו של מלך בלגיה ולועגת לעומתה בצחוק מלא בוז. "אם יזדמן שובר ללבות נשים נודע למרחקים זה בדרכה, יאלץ להרכין ראשו בפני יופייה הקר והנגיד" שם, עמ' 242.
³² המחזה Zaza נכתב במקור על ידי שני מחזאים צרפתיים – פייר ברטון (Pierre Berton) וצ'רלס סימון (Charles Simon) ועובד לאנגלית בשנת 1989 ע"י ידי איש התיאטרון דיוויד בלזקו (David Belasco). גיבורת המחזה הינה יצאנית אשר הופכת לכוכבת מופעים מוזיקליים ולפילגשו של גבר נשוי.

³³ Anthony van Dyck, 1641 – 1599.

³⁴ Jean-Léon Gérôme, 1904 – 1824.

³⁵ Jules Bastien-Lepage, 1884 – 1848.

³⁶ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957, עמ' 238.

³⁷ Rosa Bonheur, 1899 – 1822.

³⁸ Ploughing in the Nivernais, 1848.

³⁹ The Horse Fair, 1885.

⁴⁰ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957, עמ' 240. מנגד, כשרוחו רעה עליו, מגנה אנג'ליני את יצירותיה של מדורה; "... מדורה עשתה חצי יום בשרטוט סבלני של הפסל והבניינים במעגל קולומבוס. הפרופסור זרק אותו הצידה בבזז והודיע לה, כי ג'וטו התווה פעם מעגל מדויק בתנועת יד אחת" (שם, עמ' 238). ג'וטו די בונדונה (1267 – 1337), הצייר והאדריכל, ממבשרי הרנסנס האיטלקי, אכן הפגין את כישורו באופן זה, אל מול בקשתו של האפיפיור בנדיקטוס התשיעי: הוא שרטט מעגל מושלם, בצבע אדום, בתנועת יד אחת ומסר אותו בידי השליח ההמום.

המספר מאזכר גם שני גיבורי ספרות חשובים – הנרי ג'ימס⁴¹ וג'ין ג. אוסטין⁴². ההתייחסות לאוסטין נעשית באמצעות אזכור לדמות מספרה⁴³, תינוקת אובדת בשם טואנט⁴⁴, שהופכת ב"גולה מבוהמיה" לאחת הנשים במסעדת "טרנס". ההתייחסות אל אוסטין חשובה במיוחד לאור ספרה הקודם – *Dora Darling, or The Daughter of the Regiment*⁴⁵, הנושא בזיקה לשמה של גיבורת הסיפור.

גם הביקורת על אנשי בוהמיה נמסרת בזיקה לתחום הספרותי, באמצעות אזכור ציני לכתב העת "פוק"; "לא היה זה בגדר סוד, כי הוא (ואנדייק) הלוח פעם 10 דולר לצעיר אשר ציור משלו הודפס ב"פוק". תכופות זוכה אדם ככה בדריסת רגל לחוג הקסום, בעוד שאחר זוכה בדריסת רגל וברגל קרושה כאחד"⁴⁶. פוק (Puck) היה המגזין ההומוריסטי האמריקאי המצליח הראשון שפרסם סיפורים עלילתיים מצוירים, קריקטורות וסאטירות פוליטיות על ענייני דיומא. ציורו של הצעיר היה חייב אפוא לשאת במשמעות חברתית חשובה לשעתו, אולם לא רק שנושא זה אינו מובלט או אפילו זוכה להתייחסות, שום משמעות של ממש אין בו וואנדייק אף מבקש להשתחרר מעול מכביד זה וחסל⁴⁷.

"הדיוט בבוהמיה"⁴⁸ - מערכה חמישית: המאמץ האחרון והסיום החזק

המקום שחולל את המהומה בחייה של דורה וכמעט עלה לה במחיר נישואיה, הוא גם המקום שבו נולדת זוגית חדשה, הפעם בין קייטי דמפסי לדייר המתגורר בחדר המרוהט שאותו משכירה אמה. מר ברונלי היה מהודר בלבושו ודייקן בתשלומיו. גינוניו המנומסים והופעתו המוקפדת הישו לו חזות כשל אציל אירופאי זר. ברם כל זאת היה לו לרועץ, שעה שהחל להדק את יחסיו עם קייטי דמפסי ולהטותם אל מעבר ליחסיהם המקובלים של דייר ובעלת דירה.

כיכר קולומבוס היא הכיכר המרכזית במנהטן, ניו יורק, שנבנתה ב-1905 ונקראה על שמו של כריסטופר קולומבוס. במרכזה ניצבת האנדרטה מאת הפסל גאטאנו רוסו (הוקמה 1892) המציינת 400 שנה למסעו של קולומבוס.

⁴¹ Henry James (1843 – 1916).

⁴² Jane Goodwin Austin (1851 – 1894). סופרת אמריקאית פופולארית שפרסמה 23 ספרים וסיפורים קצרים רבים ונמנתה על חברתם של הסופרים ראלף וולדו אמרסון (Ralph Waldo Emerson, 1803 – 1882): משורר, סופר ופילוסוף אמריקאי, מייסד פילוסופיית הטראנסצנדנטליזם - אמונה בקיום שמעבר לגשמי, נתניאל הות'ורן (Nathaniel Hawthorne, 1804 – 1864) ולואיזה מיי אלקוט (Louisa May Alcott, 1832 – 1888). ידועה בעיקר הודות לספרה "נשים קטנות".

⁴³ Outpost, 1867.

⁴⁴ Miss Toinette.

⁴⁵ 1865.

⁴⁶ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957, עמ' 239.

⁴⁷ "שמע, מדי" לחש ברגש, "לפעמים מתחשק לי לשלם להדיוט זה את עשרת הדולרים שלו ולהיפטר ממנו." שם, עמ' 240.

⁴⁸ או. הנרי, "הדיוט בבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957. במקור - *A Philistine in Bohemia*. פורסם באסופת הסיפורים - *The Voice of the City*.

קייטי מפקפקת בחזותו המושלמת מדי של מחזרה האנין. אולי הטיפוח הינו אלא הסוואה לזיפן מקצועי? אולי התשלום במועד אינו אלא אשליה המסתירה את זהותו האמיתית של פושט יד?

"מר ברונלי המשיך בחיזוריו החמומים. קייטי הוסיפה להסס. יום אחד הזמינה לצאת אתו למסעדה, והיא הרגישה כי פתרון החידה מתקרב... תוך כדי סעודת (ה)מלכים שלה, הניחה קייטי את מזלגה וסכינה. לבה נפל בקרבה כעופרת, ודמעה צנחה על אומצת הבשר. ספקותיה הנושנים ביחס לכוכב הדיירים שבו ועלו, שבעתיים. אם חבורה הדורה ונדיבה זו כורעת לפניו, מתפעלת ממנו ומחייכת לעומתו ככה, מה יכול מר ברונלי להיות, אלא אחד מאותם אפרתים⁴⁹ מסנוורים נושאי התארים, גדולים בשם אך דלים בדמי שכירות, אשר הניסיון העמיד אותה על טיבם?⁵⁰

קייטי היא הראשונה שאינה נופלת בפח אחיזת העיניים הנוצצת והזהרת של בוהמיה. ההפך הוא הנכון; חזותה הנוצצת והזהרת של בוהמיה היא זו שגורמת לה לשקול שנית את יחסיה ורגשותיה עם אותו מר ברונלי, שאת אישיותו למדה לחבב ולהוקיר יותר ויותר עם כל יום חולף. האומנם יתגלה אדם מרשים זה כעוד אוויל שואף לגדולה של בוהמיה? האם המסעדה אליה הוביל את קייטי, מעוז משכנה של בוהמיה, תחרוץ גזר דין מוות על יחסיהם?

אך לא. לא איש בוהמיה הוא אותו מר ברונלי. הוא טבח ובעל המסעדה הנושאת את שמו, טוניו, ועובדה זו יש בה כדי להסיר כל צל של חשד מליבה המיוסר של קייטי ולזכות את אנתוניו "במגע חרב האבירות"⁵¹.

חמשת סיפוריו של או. הנרי מציגים חמש מערכות יחסים שונות אך דומות במציאות העירונית – בוהמינית של ניו יורק. בראשונה נחשפים חייהם של הגיבורים, הדוחק והמתח של עבודתם והרצון להוכיח ולבסס את עצמם במקומם ובתפקידם. שני בא ועולה מצב עניינים חדש ומפתיע, השונה כל כך מהדרך הבטוחה והשגרתית בה התרגלו להילך אזרחיה המבוססים של העיר שכבר ראתה וידעה הכול. תפיסה זו מתגברת ומתעצמת עד כדי שבר של ממש, עת מתחילים להתגלע סדקים בתפיסת העולם שנראתה כה חשובה וכה חיונית להשגה. בוהמיה הנהדרת מתחילה לאבד מזוהרה. הביקורת מתחילה להציף ולעלות עד כי נדמה שלא נותרה אלא אפשרות שפויה אחת – לברוח ומהר, חזרה אל הטבע. אך נימתו

⁴⁹ במקור Patricians: אציל או אריסטוקרט, בן למשפחה מבוססת ומיוחסת.
⁵⁰ או. הנרי, "גולה מבוהמיה", כתבי או. הנרי, כרמי את שות', תל אביב, 1957, עמ' 244 – 246.
⁵¹ שם, עמ' 257.

המפייסת של הסיפור האחרון מבהירה כי בזהמיה, בסיכומו של דבר, הינה רק מצב תודעתי. אלה, שיודעים נכונה את ערכה האמיתי של האהבה ואת ערכם האיכותי של החיים, מיטיבים לעמוד בפרץ האשליה שהיא עשויה לפזר.

זוגיות, אל לה להיות מושפעת ממאורותיהם הנוצצים מדי של החיים בכרך הגדול. יש שאורות אלה מסיטים לרגע מן הדרך, אך כשמדובר בחיבור כן שנבנה בין שני אוהבים, סטייה זו תהיה רגעית והפיכה בהכרח.

יש אהבה בעולמו של או. הנרי, ויש לה קשר מועט, עם בכלל, עם מסכת השווא של החיים בזהמיה.